

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนเกษตรกรรมอินทรีย์ตามแนวพุทธธรรม  
เพื่อชุมชนที่ยั่งยืนในพื้นที่ภาคกลางตอนบน
- ผู้วิจัย** : พระครูธรรมธรรวโรชา อคฺคเตโช (พรหมเสนา)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ สิริญาโณ), ผศ. ดร., ป.ธ.๙, M.A., Ph.D.
  - : พระราชวรมุนี (พล อาภากรโ), ดร., ป.ธ.๙, M.A., M.Phil., Ph.D.
  - : ศาสตราจารย์ ดร. จำนงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์ ป.ธ. ๖, B.A., M.A., M.A.,  
Ph.D.
- การศึกษา** : ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

### บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนเกษตรกรรมอินทรีย์ในพื้นที่ภาคกลางตอนบน (๒) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตชุมชนเกษตรกรรมอินทรีย์ตามแนวพุทธธรรม (๓) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนเกษตรกรรมอินทรีย์ตามแนวพุทธธรรมเพื่อชุมชนที่ยั่งยืนในพื้นที่ภาคกลางตอนบน วิทยานิพนธ์นี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของชุมชนเกษตรกรรมอินทรีย์ภาคกลาง เดิมเกษตรกรในชุมชนภาคกลางประกอบอาชีพการเกษตรโดยใช้สารเคมี ทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ และภาวะหนี้สิน เพราะต้องลงทุนมาก แต่หลังจากได้เปลี่ยนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น ภาวะหนี้สินลดน้อยลง

คุณภาพชีวิตของเกษตรกร หลังจากเลิกใช้สารเคมีได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หลักธรรมที่เกษตรกรนำมาใช้คือ ความรู้จักประมาณ โภชนมัตตัญญูตา ภาวนา ๔ และอริยมรรคมีองค์ ๘

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวพุทธธรรม ควรประกอบด้วยแนวทางการสร้างความร่วมมือแบบบูรณาการ กล่าวคือ วัด หน่วยราชการ และชุมชน จะต้องร่วมมือกันในการดำเนินการ และควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการประกอบเกษตรกรรมแบบอินทรีย์อย่างยั่งยืน

|                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Thematic Paper Title</b>        | : The Buddhism-Based Development of Life Quality of Organic Agricultural Community for Sustainable Community in Upper Central Thailand                                                                                                                                                                                      |
| <b>Researcher</b>                  | : Phrakrûdharmathorn Waradecha Aggatejo (Phromsena)                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Degree</b>                      | : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Thesis Supervisor committee</b> | : Phra Suthithammanuwat, Assist. Prof. Dr. Pali ix.,<br>M.A. (Pali & Sanskrit), Ph.D. (Pali)<br>: Phra Rajvoramuni, Pali ix., M.A. (Linguistics), M.Phil.<br>(Linguistics), Ph.D. (Linguistics)<br>: Profesor Dr. Chamnong Adivadhanasit, Pali vi, B.A., M.A.<br>(Social Sciences), M.A. (English), Ph.D. (Social Sciences) |
| <b>Date of Completion</b>          | : 24 March 2014/(B.E. 2557)                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

### ABSTRACT

This thesis is of 3 objectives, namely :- (1) to study the general states of the Organic Farming Communities in the central upper area, (2) to study the quality of life and morality of the organic farming community, and (3) to propose the principle to improve the quality of life in the organic farming community based on the morality for in the upper central area. The thesis is a qualitative study and the descriptive analysis.

It found that about the general condition of the central organic farming community, the thesis is by using the chemistry causes the state of health problems including the debt, because they have to spend much money, but after the change of the usage of the organic fertilizer, the agriculturist life qualities are better and the state of being in debt is better.

The quality of life to the farmers should comply with the the principle of the Dhammas, knowledge of the knowing the moderation in eating known as Bhojanemattaññutâ, The 4 principles of developing, Bhojanemattaññutâ means the knowledge of proper amount of eating by applying with the principle of Eightfold noble Path.

The way to develop the quality of life should be the way to build up the complete co-operation in carrying out the supporting of the agriculturists to have the knowledge and the understanding the organic agricultural works permanently.

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการสอบวัดคุณสมบัติในหัวข้อ “การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนเกษตรกรรมอินทรีย์ตามแนวพุทธธรรมเพื่อชุมชนที่ยั่งยืนในพื้นที่ภาคกลางตอนบน” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย งานวิทยานิพนธ์วิจัยนี้เกิดจากความพยายามอย่างมากของผู้วิจัย ในการค้นคว้าตำราวิชาการด้านความรู้ต่าง ๆ ได้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ก็เพราะได้รับความเมตตาธรรมให้การช่วยเหลือสนับสนุนด้วยกุศลจิตจากท่านผู้มีพระคุณ ดังต่อไปนี้

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร มีฤกษ์ ธมฺมจิตฺโต) ป.ธ.๘, พ.ม., พธ.บ., Dip. In French. M.A., M.Phil., Ph.D. เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส เจ้าคณะภาค ๒ อธิการบดี มจรและกรรมการมหาเถรสมาคม, พระธรรมสิริชัย (บุญเลิศ), พระเทพมงคลรังษี (เจดีย์), พระเทพเมธี (สมเกียรติ), พระโสภณวชิราภรณ์ (ไสว), พระมหาคำรณ สิริคุตฺโต, พระครูนิคมธรรมมาภิรักษ์ (สุริยาบุญ), พระครูฉันทการโกวิท (ฉันท), พระครูมงคลจันรังษี (กร), คุณอุทัยวรรณ พัทธยุติ คุณอนงค์ ทัพสุวรรณ คุณเงินทอง เต็มวิวัฒน์ คุณศรัณย์กนก มหัทธงูร คุณณรงค์-รัตนา โชติกเวชกุล คุณนุชนารถ ชัยตามล คุณสุภาพ เกตุม่วง คุณกรรณก เรืองสวัสดิ์ ภิกษุสงฆ์สามเณร และเจ้าหน้าที่วัดประยุรวงศาวาส

ศาสตราจารย์. ดร. จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ สิริญาโณ) ผศ. ดร. และพระราชวรมนี (พล อากโร) ดร., อาจารย์ ชุศักดิ์ ทิพย์เกษตร, พระมหาขุนทอง เขมสิริ (แก้วสมุทร) คุณอภิชาติ พรสี คุณนครินทร์ แก้วโชติรุ่ง คุณอินทรา นวสัมฤทธิ์ คุณอนันธานันท์ นามเมือง คุณสุพิชฌาย์ พรพิชฌรงค์ คุณภัทรนิษฐ์ วิสุทธิศักดิ์ คุณภัทรวุฒิ พรหมดวง คุณอรรถกร เอี่ยมสุขเมธ และเพื่อนนิสิต ผู้บริหารคณาจารย์ เจ้าหน้าที่บัณฑิต ฯ มจร ทุกท่าน

คุณยายคำมา คุณแม่สว่าง-คุณพ่อชู พรหมเสนา คุณแม่บรรชิต-คุณพ่อขุน สกุลไทย คุณพี่กฤษดา (ประนอม) พรหมเสนา และครอบครัว, คุณพี่อรรถ (ไทย แข็งขัน) พรหมเสนา คุณพี่ไพรวัลย์ (อภัย รอดขวัญ) พรหมเสนา และครอบครัว, คุณน้องเอนก สกุลไทย และครอบครัว, คุณน้องกิ่งเพชร สกุลไทย พระมหาสมยศ สกุลไทย, คุณน้องสุนทร พรหมเสนา คุณวรรัตน์ พรหมเสนา/คุณยพิทักษ์, คุณสมยศ พรหมเสนา คุณอลงกรณ์ เหลาผา และญาติพี่น้องชาวบ้านนาโพธิ์ทุกท่าน

ขอคุณพระรัตนตรัยจงปกป้องคุ้มครองให้ครูอุปัชฌาจารย์ เพื่อนสนิทมิตรสหาย และญาติโยมทุก ๆ ท่าน ให้รอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง และจงมีแต่ความสุขความเจริญ สมบูรณ์พูนผลด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ยศ สวรรค์ และนิพพาน ณ ทุกสถานที่ด้วย เทอญ ฯ

พระครูธรรมธรรวเดชา อุกุเตโช (พรหมเสนา)

๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗